

'Ludex ergo est venturus' zong lang geleden een mezzo naast me Verdi's Requiem.

'Pas op', waarschuwde ik haar na het concert, 'de tekst luidt Iudex' Welnee', sprak de collega en wees mij op de hoofdletter I die inderdaad een L leek. Over de vraag of het woord 'ludex' bestaat bleek ze het niet te weten.

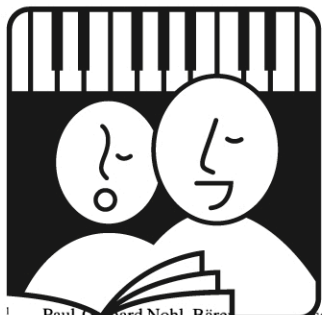
Voor deze collega en voor zoveel leerlingen die niet vertrouwd zijn met muziek, zij moeten instuderen, is dit kleine boekje samengesteld. Het bevat een aantal composities.

Ik heb geput uit een missaal (Missale Romanum), d. i. het vroegere handboek van de Rooms Katholieke kerkganger, uit het boek 'Lateinische Kirchenmusiktexte'¹, uit 'Klinkend geloof'², uit een bijbel, uit een woordenboek dat de kerkelijke betekenis van een aantal woorden verklaart³ en uit de Sesam Atlas van de muziek⁴.

Omdat de historie van deze teksten in ruime mate te raadplegen valt in geschiedenisboeken en encyclopedieën heb ik slechts hier en daar een summier inleiding gegeven. Bij het vertalen van de tekst en het vergelijken met oude vertalingen heb ik vaak een letterlijke weergave van het Latijn verkozen boven een gepolijste versie.

Met dank aan Heinz Kimmerle, zonder wiens kennis en kritiek dit boekje niet tot stand gekomen zou zijn. Belangrijke verbeteringen werden voorgesteld door Ton Tromp.

Ank Reinders

¹ Paul-Ottard Nohl, Bärenreiter Verlag Kassel 1996

² Han Bos: Klinkend geloof, Het boekenhuis, 's-Gravenhage, 1950

³ F. A. Heinichen: Lateinisch-deutsches Taschenwörterbuch zu den klassischen und ausgewählten mittellaterlichen Autoren, Teubner, Leipzig 1951.

⁴ Ulrich Michels, in Ned. vertaling, Bosch en Keuning, Amsterdam 1990

1. Het 'Pater noster'

Het 'Pater noster' (Onze Vader) is voor zowel protestanten als katholieken een bekend gebed, het is echter, vergeleken met teksten als b.v. het 'Stabat Mater' of 'Te Deum laudamus' niet zo vaak getoonzet. Desondanks meent de componist dat het boekje niet aan voorbij te moeten gaan. Bekend is het meerstemmige 'Pater noster' van Strawinsky, terwijl er ettelijke meerstemmige versies bestaan van andere componisten.

Hier is de meest bekende tekstversie genoteerd. De oorsprong is volgens de overlevering dat Jezus sprak tijdens de Bergrede, volgens de overlevering in het Nieuw Testament (Mattheüs 6:9-13). Zoals alle teksten die Jezus gesproken heeft, zijn deze woorden zowel mondeling als schriftelijk overgeleverd en zijn de meest bekende versies opgeschreven.

De versie van het gebed die in de katholieke kerk wordt gebruikt eindigt halverwege vers 13. De lofprijzing: 'Want van U is het koninkrijk en de kracht en de heerlijkheid' wordt daar weggelaten.

Pater noster qui es in coelis,
sanctificetur nomen tuum;
adveniat regnum tuum.
Fiat voluntas tua
sicut in coelo et in terra;
panem nostrum quotidianum
da nobis hodie,
et dimitte nobis
debita nostra
sicut et nos dimittimus
debita nostrorum.

*Onze Vader die in de hemelen zijt,
Uw naam worde geheiligd;
Uw koninkrijk kome.
Uw wil geschiede op aarde
zoals in de hemel (gebeurt);
geef ons heden
ons dagelijks brood,
en vergeef ons
onze schulden
zoals ook wij onze
schuldenaren vergeven,
en breng ons niet in verzoeking,
maar verlos ons van het kwade. Amen.*

2. Ave Maria

Het 'Ave Maria' is een bij uitstek katholiek gebed. Het bevat de tekst tot Maria komt, zeggende: (Lukas 1, 28): *"Wees gegroet, begenade, want gij zijt gezegend onder de vrouwen"*.

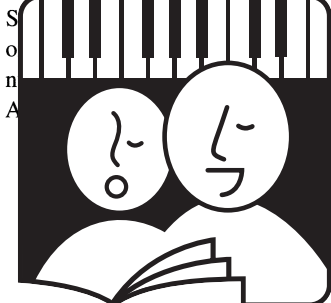
Wanneer Maria vernomen heeft dat 'de kracht des allerhoogsten' bij haar is, antwoordt zij in vers 38: *"Zie de dienstmaagd des Heeren."* Deze tekst wordt in de Magnificat dat elders in dit boekje besproken zal worden.

In Lukas I, 30–42 is te lezen dat Maria zich naar de stad Juda haastte. Elisabeth, de vrouw van Zacharias die, hoewel boven de leeftijd der vruchtbaarheid, ook wonderbaarlijke wijze zwanger is geworden en al in de zesde maand is. Maria begroetend herhaalt Elisabeth 'met grote stem' de woorden uit ons gebed, die ook door de engel Gabriël uitgesproken werden: *"Gij zijt gezegend onder de vrouwen, en gezegend is de vrucht van Uw schoot!"*

Het 'Ave Maria' waar Charles Gounod de muziek van Bach's eerste klavierprelude in C als begeleiding voor gebruikt heeft is overbekend maar de Duitse versie van Schubert is veel mooier. Er zijn echter veel meer toonzettingen van deze tekst, o. a. van Franck en Mendelssohn, beide voor koor, en in liedvorm van Tosti en Mascagni. Ook Verdi gebruikte deze tekst voor één van de 'Pezzi sacri'.

Ave Maria, gratia plena,
Dominus tecum.
Benedicta tu in mulieribus
et benedictus

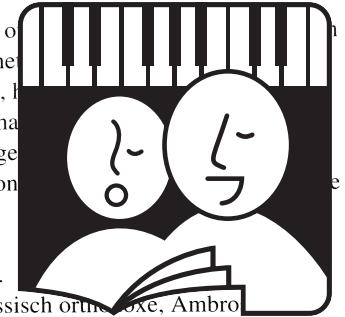
fructus ventris tui, Jesus

*Wees gegroet Maria, vol (van) genade,
de Heer (is) met U.
Gij (zijt) de gezegende onder de vrouwen
en gezegend (is)
de vrucht van uw schoot, Jezus.
Heilige Maria, moeder van God,
bid voor ons, zondaars,
nu en in het uur van onze dood. .
Amen*

Inleiding

Het woord 'Mis' vindt zijn oorsprong in het Latijn: *dimissio* of *missio*, is afgeleid van de woorden die de celebrerende priester aan het volk (kerkelijke plechtigheid) zegt of zingt: 'Ite, missa est': 'Gaat, (af) uitgezonden'. Bij de vraag: 'wat of wie is er uitgezonden?' maar 'afzending' (*dimissio* = wegzending van de *ecclesia*, zijnde de gemeente), en later de leden van de *ecclesia*, werden immers uitgezonden met woorden vrijelijk met 'Gaaf heen, de mis is uit'.

'Mis' is de naam van de kerkdienst binnen een bepaalde rite. Er zijn vele tradities overgeleverd: de Grieks orthodoxe, Russisch orthodoxe, Ambrosiaanse, Koptische, Byzantijnse rite enzovoort. Wij houden ons hier bezig met de teksten van de rooms-katholieke eredienst, zoals zij het meest getoonzet zijn, ook door protestantse componisten. De kern van de mis is de eucharistieviering. Deze is terug te voeren op de viering van het Avondmaal zoals Jezus dat bijwonen deed met zijn leerlingen, en zeker op de laatste avond voor zijn gevangenneming, veroordeling en kruisiging. Het centrale punt in deze viering is de zegening van brood en wijn en de verandering daarvan in het lichaam en bloed van Jezus Christus¹. Jezus wil dat zijn discipelen en de kerk aldus voortdurend zijn dood en verrijzenis gedenken. „Zo vaak gij dit doet zult gij het doen te mijner gedachtenis“ laten de evangelisten Jezus zeggen.

In de periode ná Jezus' dood en verrijzenis werd het een gewoonte om brieven en verslagen over het leven van Jezus, evenals passages uit het oude testament aan de gemeente voor te lezen. De brieven en verslagen zijn afkomstig van de apostelen (dit zijn de leerlingen van Jezus behalve Judas Ischarioth die hem verraden heeft² en Paulus, die zich later bij de discipelen voegde) en anderen die later zijn leer verspreidden.

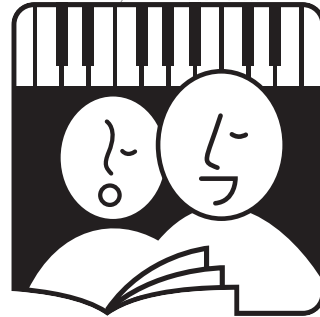
Het woord 'mis' heeft in alle kerkdiensten een plaats gevonden. In de eerste eeuw kreeg de mis haar vaste vorm in de Latijnse taal. De oorspronkelijke taal was Grieks. De landstaal van Palestina was weliswaar Hebreeuws, maar de tweede taal van dit land en de omliggende landen. Alexander de Grote (356-323 v.o.j.), een Griekse veldheer uit Macedonië, verbreidde met zijn expedities de Griekse invloed (het 'Hellenisme') over heel het toenmalige Klein-Azië en omliggende landen, tot in India. Het was de Griekse verhalen die de volgelingen – meer dan een eeuw later – ons de bekende vorm opschreven en waarvan later vertalingen in andere talen werden.

¹ Hier wordt de maaltijd aangehaald die Christus op de avond voor zijn kruisiging met zijn leerlingen gehouden heeft. Het was dus geenszins een Paasmaal. Voor gelovigen betekent het Avondmaal een deelname aan het sacrament van het offer dat Jezus gebracht heeft.

² Judas Ischarioth heeft zelfmoord gepleegd toen hij de gevolgen van zijn daad zag: de marteling, kruisiging en dood van Jezus.

II. DE MIS

Een restant van het Grieks is te vinden in de eerste woorden van het 'Kyrie eleison': 'Kyrie' is een vorm van 'Kyrios' en betekent 'Heer', 'eleison' is een vorm van 'eléos', wat betekent: 'medelijden/erbarmen hebben'.

Indeling van de Mis

Er zijn vijf vaste misdelen (het ordinarium):

1. Kyrie eleison
2. Gloria in excelsis Deo
3. Credo
4. Sanctus met Benedictus
5. Agnus Dei

Soms wordt de Mis ook als één geheel gezien. Dit zijn de gecomponeerde teksten in de Europese muziekgeschiedenis. Daarnaast staan de wisselende misdelen (het proprium), die 'tijd-eigen' zijn, op de agenda van de kerkdienst. De wisselende misdelen onderwerpen binnen het kerkelijk jaar: Kerstmis (van de geboorte van Christus), de zes weken vóór Pasen waarin de eucharistievieringen 'van de Passie van Christus' lijden (de Passionen!), Pasen (de herdenking van zijn opstanding), de zes weken na Pasen (de Triduum Paschale), de herdenking van de verschijning van de Heilige Geest aan de gemeente). Daarnaast zijn er ook misdelen die betrekking hebben op de heiligen of van de moeder van Jezus, Maria, die in de rooms-katholieke geloofsbeleving als maagd wordt beschouwd, en als heilig wordt vereerd. Binnen de kerkdienst behoren bij de vaste en wisselende misdelen ook nog gebeden, lezingen en een preek.

II. DE MIS

De rangschikking van de vaste en wisselende misdelen in combinatie met gebeden en lezingen is als volgt:

Proprium

Ordinarium

Introitus (intredezing)

KYRIE
GLORIA

Graduale met Alleluja (of tractus)
(evt. Sequentia)

Evangelielezing
Prediking

CREDO

Offertorium

SANCTUS met
BENEDICTUS

AGNUS DEI

Eucharistisch gebed

Communio

Gebeden

Aan de eerste woorden van de Introitus herkent men wat voor Mis men zingt: een Mariamis, een mis in de Vastentijd etc.

Introitus (intrede) die direct na de eerste lezing gezongen wordt is een Introitus. De Introitus wordt gezongen bij of op de treden van het altaar. De graduale-tekst is

De Graduale (of Tractus) komt op boete- en rouwdagen in de plaats van het alleluja. Het is een tekst die niet gewoont is geweest dat 'aan één stuk door' gezongen werd; na 1970 werd het officieel officieel uitgevoerd, d.w.z. door voorzanger en koor, of door koor en

De Graduale (of Tractus) sluit meestal direct aan op een Alleluja. Mozart en Verdi hebben de Graduale (of Tractus) 'Dies irae' direct na de introitus en het kyrie volgen. Het is een tekst die niet gewoont is geweest dat 'aan één stuk door' gezongen werd; na 1970 werd het officieel officieel uitgevoerd, d.w.z. door voorzanger en koor, of door koor en

Vanaf de Tweede Vaticaans Concilie (1962–1965) werd de Heilige Mis in het Latijn gecelebreerd. Daarna, gevolg gevend aan een uitspraak van dit concilie, kwamen in alle landen vertalingen in gebruik. Hiermee ging het zingen in het gregoriaans (zie hieronder) goeddeels verloren want de diverse landstalen lieten zich maar slecht kneden binnen de vanaf omstreeks 700 gehanteerde gregoriaanse melismen.

³ Een concilie is een topoverleg in het Vaticaan, de plaats waar de Paus zetelt.

Over het gregoriaans:

De vroege, nog eenstemmige liturgische muziek werd in *neumenen* later 'gregoriaans' genoemd. Het was namelijk Paus Gregorius die eind van de zesde eeuw de bekende kerkmelodieën liet verzamelen.

Het gregoriaans is exclusief vocaal, éénstemmig, kent geen maat en heeft geen zwaartepunt en is muzikaal gebaseerd op de kerktoonsoorten. De melodieën zijn in hoofdzaak ontleend aan het boek der Psalmen.

Vanuit het gregoriaans ontwikkelde zich vanaf omstreeks 1100 de *polyfonie* die een kenmerk is van de Europese muziek.

Componisten uit alle tijden, die zich tot de misteksten aangetrokken voelden, hebben het vertrouwde Latijn gebruikt, zowel (aanvankelijk) in de rooms-katholieke als (later) in de protestantse, c.q. Lutherse redactie, die onderling weinig verschillen.

Er zijn verschillende namen van missen, die de meeste zangers al bekend zijn:

Het *Requiem*, de mis voor de overledenen. De titel stamt uit de mistekst: 'Dona eis requiem sempiternam': 'Geef hen de eeuwige rust' (zie pag. 15 e.v.).

De *Missa Brevis*, de korte mis, meestal bestaand uit slechts het Kyrie en het Gloria. In de Duitse literatuur komt die misvorm bijzonder veel voor, bij Bach, Haydn, Mozart en Schubert. Frank Martin, Ernst Pepping, Ernst Krenek en Matthias Komma zijn componisten uit de 20e eeuw die misteksten a cappella (= zonder instrumentale begeleiding) schreven.

De *Missa Solemnis*, de plechtige mis of hoogmis met volledige tekst (Bach: Hohe Messe, Beethoven: Missa Solemnis, Mozart: Grosse Messe in c moll (en minder bekend: de Missa Solemnis K.V. 337) en talloze andere missen).

Werd oorspronkelijk iedere mis voor een kerkdienst gecomponeerd, later ontstonden er missen en misdelen die louter en alleen in de concertzaal werden uitgevoerd: de Paukenmesse, Nelson-Haydn, de Krönungsmesse van Mozart, de grote Mis in f-klein van Haydn, Vivaldi of Poulenc. Dan zijn er de 'dodenmissen', die worden uitgevoerd op Allerzielen, 2 November. Het meest bekend zijn de

(Zie voor enige uitleg van de taal van het Kyrie pag. 9).

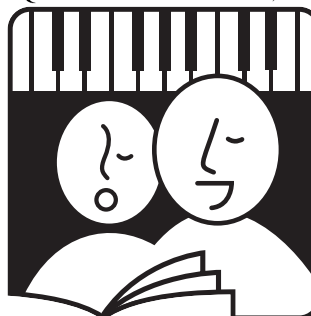
Kyrie eleison,	<i>Heer, ontferm U over ons,</i>
Christe eleison,	<i>Christus, ontferm U over ons,</i>
Kyrie eleison.	<i>Heer, ontferm U over ons.</i>

2. Gloria

Dit misdeel is later ontstaan dan de andere misdelen. De kern van de Gloria is de tekst van de engel, die de geboorte van Jezus aankondigt (Lukas 2). In rouwmissen blijft het achterwege.

Gloria in excelsis Deo!
Et in terra pax
hominibus bonae voluntatis.
Laudamus te,
benedicimus te,
adoramus te,
glorificamus te.
Gratias agimus tibi
propter magnam gloriam tuam.
Domine Deus, rex coelestis,
Deus, Pater omnipotens.
Domine, Fili unigenite,
Jesu Christe,
Domine Deus, Agnus Dei,
Filius Patris.
Qui tollis peccata mundi
miserere nobis.
Qui tollis peccata mundi
suscipe deprecationem nostram.
Qui sedes ad dexteram patris,
miserere nobis.

Quoniam tu solus sanctus,

*Ere zij God in den hogsten
En op aarde vrede
aan de mensen van goede wil.
Wij prijzen U,
wij zegenen U,
wij aanbidden U,
wij verheerlijken U.
Wij danken U
om Uw grote glorie.
Heer God, hemelse koning,
God, Vader almachtig,
Heer, eniggeboren zoon,
Jezus Christus,
Heer God, Lam Gods,
Zoon van de Vader.
Die de zonden der wereld draagt,
ontferm U over ons.
Die de zonden der wereld draagt,
neem ons smeekgebed aan.
Die aan de rechterhand van de Vader zit,
erbarm U over ons.*

*Want U alleen bent heilig,
U alleen (bent) Heer,
U alleen de allerhoogste,
Jezus Christus.
Met de heilige Geest
in de glorie van God de vader.*

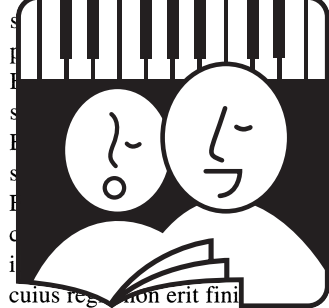
Amen.

3. Credo

Er zijn verschillende credoteksten (geloofsbelijdenissen).
Ik geef hier de meest gebruikte (katholieke) tekst, vastgelegd op
en bevestigd op de tweede oecumenische Synode van Constantin

Credo in unum Deum
patrem omnipotentem,
factorem coeli et terrae,
visibilium omnium
et invisibilium.
Et in unum Dominum
Jesum Christum
filium Dei unigenitum.
Et ex Patre natum
ante omnia saecula.
Deum de Deo, lumen de lumine
Deum verum de Deo vero.
Genitum non factum,
consubstantialem Patri,
per quem omnia facta sunt.
Qui propter nos homines
et propter nostram salutem
descendit de coelis.
Et incarnatus est
de Spiritu Sancto
ex Maria virgine
et homo factus est.

Crucifixus etiam pro nobis:

cuus regnum non erit fini
Et in Spiritum Sanctum,
Dominum vivificantem,
qui ex Patre Filioque procedit.

*Ik geloof in één God
de almachtige Vader,
schepper van hemel en aarde
van al het zichtbare
en onzichtbare.
En in één Heer
Jezus Christus
de eniggeboren zoon van God.
Die uit de Vader geboren is
vóór alle tijden.*

*God van God, licht van licht
ware God van de ware God.
Geboren, niet geschapen,
van gelijke aard als de Vader,
door wie alle dingen gemaakt zijn.*

*Die voor ons, mensen,
en voor ons heil
uit de hemel is neergedaald.*

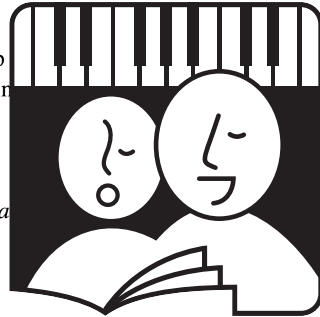
*En is vlees geworden
door de Heilige Geest
uit de maagd Maria,
en is mens geworden.*

*Gekruisigd (is), ook voor ons;
onder Pontius Pilatus geleden
heeft en begraven is.*

*En de derde dag verrezen is
volgens de geschriften.
En ten hemel is opgestegen,
zit aan de rechter hand van de Vader.*

*En hij zal opnieuw terugkeren
met glorie
om te berechten de levenden en de doden,
(hij) wiens rijk geen einde zal hebben.*

*En (ik geloof) in de Heilige Geest,
de levengevende Heer,
die uit de Vader en de Zoon voortkomt.*

Qui cum Patre et Filio
simul adoratur
et conglorificatur,
qui locutus est
per prophetas.
Et unam sanctam catholicam
et apostolicam ecclesiam.
Confiteor unum baptisma
in remissionem peccatorum.
Et expecto
resurrectionem mortuorum
et vitam venturi saeculi. Amen

4. Sanctus (zaligprijzing)

Sanctus, sanctus, sanctus!
Dominus Deus Sabaoth!
Pleni sunt coeli et terra gloria tua.
Osanna in excelsis.

Benedictus

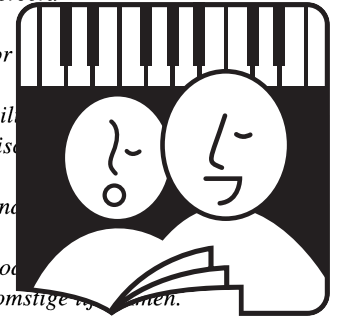
Benedictus qui venit
in nomine Domini.
Osanna in excelsis.

Agnus Dei
qui tollis peccata mundi
dona nobis pacem.

*Die met de Vader en de Zoon
tesamen aanbeden en vereerd
wordt,
die gesproken heeft door
profeten.*

*En (ik geloof) in één heilige
wereldwijde en apostolische kerk.
Ik belijd één doopsel
ter vergeving van de zonden.
En ik verwacht
de opstanding van de doden
en een leven in de toekomstige eeuwen.*

*Heilig, heilig, heilig!
Heer God Zebaoth!
Vol zijn de hemelen en de aarde van Uw glorie.
Hosanna in den hoge.*

*Gezegend is hij die komt
in de naam van de Heer.
Hosanna in den hoge.*

*Lam Gods
dat de zonden der wereld draagt,
ontferm U over ons.*

*Lam Gods
dat de zonden der wereld draagt,
ontferm U over ons.*

*Lam Gods
dat de zonden der wereld draagt,
geef ons vrede.*

Inleiding

Een requiem is een ere- of herdenkingsdienst voor de overledenen. De eerste woorden van de introitus (intredezing): zie hieronder. Het Requiem voor de overledenen (Missa pro defunctis) uitgevoerd op 2 November 2023 op iedere dag van het jaar uitgevoerd worden.

Omstreeks de 14e eeuw had de mis haar definitieve vorm bereikt. Het laatste toegevoegd.

Het eerste meerstemmige volledig bewaard gebleven requiem is daterend van vóór 1500. Hij liet er ruim veertig na! In de 16e en 17e eeuw werden honderden dodenmissen.

Het Requiem komt in de protestantse erediensten niet voor; ten behoeve van protestantse erediensten werden andere, meest Duitse teksten gecomponeerd. Zo schreef b.v. Brahms zijn 'Deutsches Requiem' op bijbel- en psalmteksten.

Hier is gekozen voor de tekst zoals die door de meeste componisten getoonzet is; wij volgen exact de tekst van Mozart en Verdi.

Beide componisten hebben zich niet beperkt tot de vijf vaste misdelen, maar componeerden ook de wisselende gezangen zoals die in de requiemtekst zijn opgenomen: introitus, sequentia ('Dies irae') en offertorium.

1. Introitus

Requiem aeternam dona eis Domine,
et lux perpetua luceat eis.

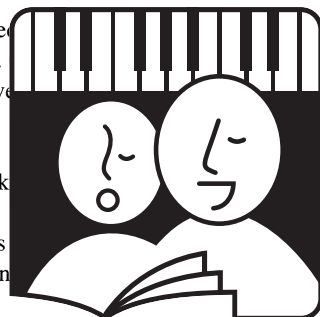
Te decet hymnus Deus in Sion,
et nunciamus tibi, Domine;

Kyrie eleison.

*Geef hen de eeuwige rust, Heer,
en het eeuwige licht verlichte hen.
U, God, komt een loflied in Sion toe, en (aan)
U zal een gelofte afgelegd worden in Jeruzalem;
verhoor mijn gebed,
tot U kome alle vlees.*

*Heer, ontferm U over ons,
Christus, ontferm U over ons.
Heer, ontferm U over ons,*

3. Sequentia

Dies irae, dies illa
solvat saec(u)lum in favilla:
teste David cum Sybilla.

Quantus tremor est futurus
quando iudex est venturus,
cuncta stricte discussurus!

Tuba mirum spargens sonum,
per sepulchra regionum,
coget omnes ante thronum.

Mors stupebit et natura,
cum resurget creatura,
iudicanti responsura.

Liber scriptus proferetur,
in quod totum continetur
unde mundus iudicetur.

Iudex ergo cum sedebit,
quidquid latet apparebit,
nil inultum remanebit.

Quid sum miser tunc dicturus?
Quem patronum rogaturus?
Cum vix iustus sit securus?

Rex tremendae maiestatis,
qui salvandos salvas gratis,
salva me, fons pietatis!

ante diem rationis.

*Dag van toorn, die dag
die de wereld tot as zal
naar het getuigenis van*

*Wat een grote schrik zal
wanneer de rechter zal
om alles streng te onder*

*De bazuin die een dreun
over de graven van de
zal allen dagen voor de*

*De dood en de natuur zullen verbijsterd zijn,
wanneer de mens zal verrijzen
om rekenschap af te leggen voor de rechter.*

*Dan zal een geschreven boek tevoorschijn
worden gehaald, waarin alles vervat is
waaruit de wereld beoordeeld zal worden.*

*Als aldus de rechter gezeten zal zijn,
zal alles wat verborgen was aan het licht komen.
Niets zal ongestraft blijven.*

*Wat zal ik, ongelukkige, dan zeggen?
Wie zal ik vragen, mijn pleiter te zijn,
wanneer zelfs de rechtvaardige niet zeker zal zijn?*

*Koning van schrikwekkende majesteit,
die hen die te redden zijn redt, zonder tegenprestatie,
red mij, bron van barmhartigheid!*

*Gedenk, barmhartige Jezus,
dat ik de reden ben van Uw weg ²,
opdat u mij op die dag niet te gronde richt.*

*Mij zoekend zijt Gij vermoeid gaan zitten,
Gij hebt mij gered door het kruis te doorstaan.
Laat zo'n groot lijden niet vergeefs zijn.*

*Rechtvaardige rechter der vergelding,
schenk mij vergeving
vóór de dag van rekenschap.*

¹ Sibylla: een vrouw die, bezielt door de godheid (Apollo) in extase profeteerde.

² De weg van het leven die Jezus op aarde afgelegd heeft.

III. HET REQUIEM

Ingemisco tamquam reus,
culpa rubet vultus meus;
supplicantı parce, Deus.

Qui Mariam ³ absolvesti,
et latronem exaudisti,
mihi quoque spem dedisti.

Preces meae non sunt dignae,
sed tu, bonus, fac benigne,
ne perenni cremer igne.

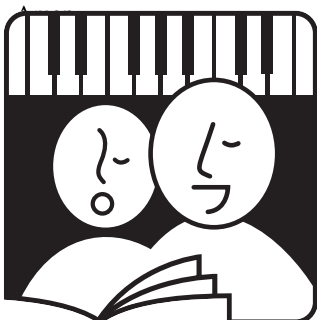
Inter oves locum praesta,
et ab hoedis me sequestra,
statuens in parte dextra.

Confutatis maledictis,
flammis acribus addictis,
voca me cum benedictis.

Oro supplex et acclinis,
cor contritum quasi cinis:
gere curam mei finis.

Lacrymosa dies illa,
qua resurget ex favilla,
iudicandus homo reus.

Huic ergo parce, Deus!
Pie Jesu, Domine,
dona eis requiem!

*Ik zucht, als een aangeklaagde,
schuld kleurt mijn gelaat rood;
spaar de smekeling, God!*

*Die Maria vergiffenis
en de misdadiger verlost
mij hebt ge ook hoop*

*Mijn gebeden zijn U niet waardig
maar U, goede, handige
laat mij niet branden*

*Geef mij een plaats tussen de
ovenden en scheid mij van de bokken,
(mij) plaatsend aan Uw rechter zijde.*

*Wanneer de verdoemden afgewezen zijn,
aan de helse vlammen overgeleverd,
roep mij dan bij de gezegenden.*

*Ik bid smekend en gebogen,
het hart vermorzeld als stof:
sta mij aan mijn einde bij.*

*Die dag vol tranen,
waarop uit as zal opstaan
de te berechten, schuldige mens.*

*Spaar hem derhalve, God!
Barmhartige Jezus, Heer,
geef hen rust!*

Amen.

III. HET REQUIEM

4. Offertorium

Domine Jesu Christe, Rex gloriae!
Libera animas omnium
fidelium defunctorum
de poenis inferni
et de profundo lacu.

Libera eas de ore leonis,
ne absorbeat eas tartarus,
ne cadant in obscurum.

Sed signifer sanctus Michael
repraesentet eas in lucem sanctam,
quam olim Abrahae promisisti
et semini eius.

Hostias et preces tibi,
Domine, laudis offerimus.

Tu suscipe pro animabus illis,
quarum hodie memoriam facimus

Fac eas, Domine, de morte transire ad
vitam.

Quam olim Abrahae promisisti et semini
eius.

Libera animas omnium fidelium
defunctorum de poenis inferni,
fac eas transire ad vitam.

Benedictus qui venit
in nomine Domini.
Osanna in excelsis!

Heer Jezus Christus, Koning der heerlijkheid!

*Bevrijd de zielen
van alle gelovige
van de straffen van
en van de diepe afgrond*

*Bevrijd hen uit de
opdat de onderwereld
en zij niet in de duisternis*

*Maar moge de barmhertige
hen vertegenwoordigen bij het heilig licht,
hetgeen Gij voorheen aan Abraham beloofd hebt
en aan zijn nageslacht.*

*Offeranden en gebeden van lof
brengen wij u, Heer.*

*Neem ze aan voor de zielen van hen
die wij vandaag gedenken*

*Laat hen Heer, van de dood overgaan
naar het leven.*

*Zoals gij voorheen aan Abraham beloofd hebt en
aan zijn nageslacht.*

*Bevrijd de zielen van alle overleden gelovigen
van de hellestraf,
laat hen tot het leven overgaan.*

*Zoals gij voorheen aan Abraham beloofd hebt en
aan zijn nageslacht.*

*Heilige Heer Zebaoth!
Vol zijn de hemelen en de aarde van Uw glorie.
Hosanna in den hoge!*

*Gezegend is hij die komt
in de naam van de Heer.
Hosanna in den hoge!*

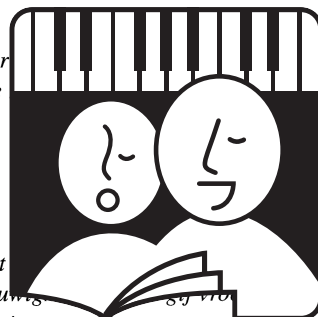
³ De zondares, Luc. 7:37-50

III. HET REQUIEM

7. Agnus Dei

Agnus Dei
qui tollis peccata mundi
dona eis requiem sempiternam.

*Lam Gods
dat de zonden der
geef hen eeuwige*

8. Communio

Lux eterna luceat eis, Domine,
cum sanctis tuis in aeternum quia pius es.
Requiem aeternam dona eis, Domine,
et lux perpetua luceat eis.

*Het eeuwige licht
heiligen in de eeuwige rust.
Geef hen de eeuwige rust, Heer,
en het eeuwige licht verlichte hen.*

9. Libera me

Libera me, Domine, de morte aeterna,
in die illa tremenda,
quando coeli movendi sunt et terra.

Dum veneris iudicare
saeculum per ignem!

Tremens factus sum ego et timeo.
Dum discussio venerit atque ventura ira.

*Bevrijd mij, Heer, van de eeuwige dood,
op die verschrikkelijke dag, wanneer de
hemelen moeten wankelen en (ook) de aarde.*

*Wanneer U de wereld zult komen
oordelen met vuur!*

*Bang ben ik geworden en ik vrees.
Wanneer de beoordeling zal komen
en de toorn nabij is.*

*Dag van toorn, die dag
van rampspoed en ellende,
grote en zeer bittere dag.
Heer, bevrijd mij
van de eeuwige dood
op die vreselijke dag.
Bevrijd mij.*

III. HET REQUIEM

Gabriel Fauré heeft aan het slot van zijn Requiem nog het fragment 'In paradisum deducant te angeli' getoonzet, dat bij vele componisten niet voorkomt:

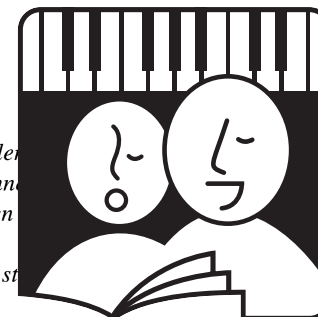
10. In paradisum

In paradisum deducant
(te) angeli,
in tuo adventu suscipiant te martyres,
et perducant te in civitatem
sanctam Jerusalem.

Chorus angelorum te suscipiat
et cum Lazaro, quondam paupere,
aeternam habeas requiem.

*Mogen de engelen
het paradijs binnengaan
en de martelaren
en u brengen
naar de heilige stad.*

*Moge het engelenkoor u opnemen en moge u,
evenals Lazarus, ooit zo arm,
eeuwige rust hebben.*

1. Te Deum laudamus

Het 'Te Deum laudamus' is een in het begin van de vierde eeuw van de kerkgeschiedenis - ontstane hymne op de Drieëenheid, die gezongen wordt. Zo zou zij bij voorbeeld in het jaar 800 uitgevoerd zijn door Karel de Grote.

Vermoedelijk is de tekst van een Griekse bisschop, Niketas van Paphlagon, die het werk als een gezang voor de avonddienst heeft geschreven. Milaan (339-397) heeft er de Latijnse vertaling van gemaakt die bekend werd.

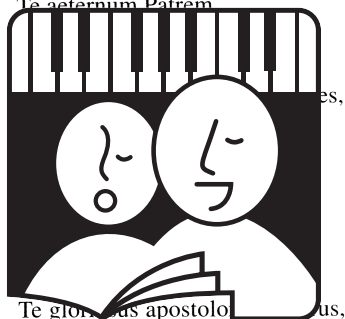
Het dichtwerk bestaat uit drie delen: het eerste deel looft God de Vader, 'Sanctum quoque paraclitum Spiritum'. Het tweede deel, beginnend bij de regel: 'Tu, Rex gloriae, Christe', is een Christushymne, die overgaat in een derde deel dat begint bij de regel: 'Salvum fac'. Dit deel bestaat uit een aantal psalmcitaten.

Om de zo aansprekende tekst bij de toehoorders ingang te doen vinden, heeft b.v. Handel al vertalingen in het Engels gebruikt (het 'Utrecht Te Deum', 1713, ter gelegenheid van de vrede van Utrecht, en het 'Dettingen Te Deum', 1743 ter gelegenheid van de Engelse overwinning in de slag bij Dettingen).

William Walton schreef een prachtig 'Te Deum' ter gelegenheid van de kroning van Elisabeth II van Engeland in 1953.

Of men deze hymne nu hoort in originele gregoriaanse vorm of in de meerstemmige zetting van Schütz, Haydn, Bruckner of Dvorak, steeds is het een groots en blij stuk muziek. De prelude tot het 'Te Deum' van M. A. Charpentier is de intro-tune bij Eurovisie-uitzendingen op de T.V. geworden!

Te Deum laudamus,
Te Dominum confitemur.
Te aeternum Patrem

Te gloriam apostolorum laudamus,

*U, God, loven wij,
Op U, God, vertrouwen wij.
U eeuwige Vader,
wordt door de gehele aarde vereerd.
U roepen alle engelen,
de machten van de hemel en het heelal,
de cherubijnen en serafijnen
onophoudelijk toe:
'Heilig, heilig, heilig
is de Heer, God Zebaoth!'
Vol zijn de hemelen en de aarde
van de glorie van Uw majesteit.
U looft het heerlijk koor der apostelen,*

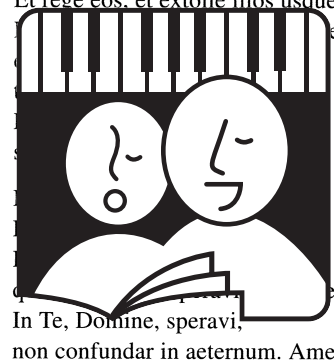
Te prophetarum laudabilis numerus,
Te martyrum candidatus
laudat exercitus.
Te per orbem terrarum
sancta confitetur ecclesia:
Patrem immensae maiestatis;
venerandum tuum verum
et unicum Filium,
sanctum quoque paraclitum Spiritum.

Tu Rex gloriae, Christe;
tu Patris sempiternus es Filius.
Tu, ad liberandum suscepturus hominem,
non horruisti Virginis uterum.
Tu, devicto mortis aculeo,
aperuisti credentibus
regna coelorum.
Tu ad dexteram Dei sedes,
in gloria Patris.

Iudex crederis esse venturus.
Te ergo quaesumus: famulis tuis subveni,
quos pretioso
sanguine redemisti.

Aeterna fac cum sanctis tuis
in gloria numerari.

Salvum fac populum tuum, Domine,
et benedic hereditati tuae.
Et rege eos, et extolle illos usque in aeternum.

In Te, Domine, speravi,
non confundar in aeternum. Amen.

*U looft de loffelijke schare der profeten,
U prijst het witstralend
leger martelaren.
De heilige kerk
belijdt U wereld
Vader van onme
(en) Uw ware en
die geëerd moet
evenals de troos*

*U bent de Konink
de eeuwige Zoon
U hebt, om de mens te bevrijden,
de schoot van de Maagd niet geschuwd.
U hebt de angel van de dood
overwonnen en voor de gelovigen
het hemelrijk geopend.
U zit aan Gods rechterhand
in de heerlijkheid van de Vader.*

*Men gelooft dat U als rechter zult komen.
Derhalve vragen wij U:
kom Uw dienaren te hulp,
die U met Uw kostbaar bloed gered hebt.*

*Laat hen in eeuwige heerlijkheid
bij Uw heiligen geteld worden.*

*Laat Uw volk gered zijn, Heer,
en zegen Uw erfgenamen.
En leid hen, en verhef hen tot in de eeuwigheid.
Iedere dag zegenen wij U
en prijzen Uw naam
in alle eeuwigheid.
Vervaardig U, Heer, ons deze dag
zonder zonde te bewaren.*

*Erbarm U over ons, Heer.
Moge Uw medelijden
over ons komen, Heer,
want op U hebben wij gehoopt.
Op U heb ik gehoopt, Heer, laat mij
in eeuwigheid niet ten onder gaan. Amen.*

2. Laudate pueri (psalm 113).

De volgende teksten zijn psalmteksten. De psalmen (psalmoi: de oorspronkelijk Hebreeuwse woord dat betekent 'zingen bij snaren'). Zij werden in de tweede eeuw in het Latijn vertaald. Psalmen in de vroegste vorm geen melodisch gegeven, maar werden gereciteerd. Het mag echter begrijpelijk zijn dat sommige vroege melodieën bestaan hebben. Vele componisten, vooral van protestantse signatuur, hebben psalmen gecomponeerd. Van de vele psalmen uit het Oude Testament zijn er 150 bekend die in de Bijbel een vijftigtal hiervan worden toegeschreven aan David, de dichter- koning (1012–972 v. Chr.).

Een heel mooie toonzetting van twintig psalmen ontstond in 1647 van de hand van de diplomaat, schrijver/dichter en componist Constantijn Huygens onder de titel: 'Pathodia sacra et profana' (het woord 'pathodia' is een vondst van Huygens!); in deze bundel is voor iedere stem iets fraais te vinden.

Bij de psalm 'Laudate pueri' (looft, jongelingen) moet verteld worden dat 'pueri' vaak staat voor 'knechten', in dit geval de 'knechten' van de kerk, de priesters. Het lied werd in de tempeldienst door twee groepen priesters antifonaal (in beurt- zang) gezongen. De composities voor koor van Cesar Franck en voor solosopraan van Handel worden veel uitgevoerd.

Twintigste eeuwse zettingen zijn die van Igor Strawinsky (Psalmsymfonie), en van Leonard Bernstein (Chichester Psalms).

Laudate pueri, Dominum,
laudate nomen Domini.

Sit nomen Domini benedictum,
ex hoc nunc et usque in saeculum.
A solis ortu ad occasum
laudabile nomen Domini.

et de sterren erigens
ut collocet eum cum principibus populi sui?
Qui habitare facit sterilem in domo,
matrem filiorum laetantem.

*Prijst, jongelingen, de Heer;
prijst de naam van de Heer.*

*De naam van de Heer zij gezegend
van nu af aan tot in de eeuwigheid.
Van de opgang van de zon tot aan haar ondergang
is de naam van de Heer te prijzen.*

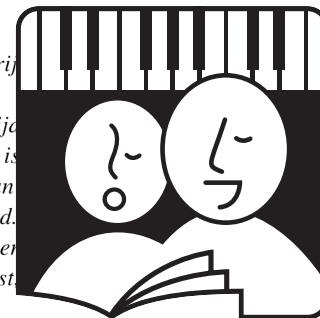
*Verheven boven alle stammen
is de Heer; en boven de hemelen (straalt)
zijn heerlijkheid.*

*Wie is zoals de Heer onze God,
die in den hoge woont en neerblijkt op
de kleine dingen in de hemel en op de aarde?
Die de geringe optilt van de aarde en de arme
mens opheft uit de modder; om hem op voet van
gelijkheid te stellen met de edelen van zijn volk?
Die de onvruchtbare vrouw laat wonen in zijn huis
als een moeder die blij is om haar kinderen.*

3. Laudate Dominum (psalm 117)

Laudate Dominum
omnes gentes, laudate eum,
omnes populi.
Quoniam confirmata est
super nos misericordia eius;
et veritas Domini
manet in aeternum.
Gloria Patri et Filio
et Spiritui Sancto,
nunc et semper
et in saecula saeculorum,
Amen.

*Prijst de Heer;
alle geslachten, prijst
alle volkeren.
Omdat zijn medelijden
met ons verzekerd is
en de waarheid van
blijft in eeuwigheid.
Eer aan de Vader en
en de Heilige Geest
nu en altijd
en in alle eeuwigheid.
Amen*

4. Dixit Dominus (psalm 110)

Psalm 110 behoort tot de groep die wel 'Koningspsalmen' genoemd worden omdat hierin sprake is van een koning. In psalm 110 b.v. staat een formule die gebruikt wordt wanneer een nieuwe koning gekroond wordt. Dit werd door de vroege kerk gezien als een aanduiding van de komende Christus.

Tesamen met de psalmen 113 (Laudate pueri), psalm 117 (Laudate Dominum), de hier niet besproken psalmen 112, 114 en 115, en het Magnificat, vindt de psalm Dixit Dominus een plaats in de Zondagse Vesper. We kennen toch Mozarts 'Vesperae de Dominica'? Ook Monteverdi's ongelooflijk mooie Vespers voor de heilige Maagd: 'Vespro della beata Vergine' (1610 grotendeels in de toen nieuwe, monodische (= eenstemmig begeleide stijl) geschreven, behoort tot de Zondagse vespers.

en nu, Christus ex Si
dominare in medio inimicorum tuorum.
Tecum principium in die virtutis tuae
in splendoribus sanctorum.
Ex utero ante Luciferum genui te.'

De twintigste eeuw waren de Vesperteksten bij de componisten heel geliefd, in latere eeuwen werd er minder op gecomponeerd.

*De Heer sprak tot mijn Heer:
'Zet U neer aan mijn rechterzijde,
totdat ik Uw vijanden neerzet
als een voetenbank voor Uw voeten.*

*De Heer zal de scepter van Uw macht
uit Zion zenden:
om te heersen te midden van Uw vijanden.
Het gezag is met U op de dag van Uw macht,
in de pracht van (de) heiligen. Uit de baarmoeder
heb ik U vóór het ochtendgloren verwekt.'*

IV. VIJF LOFZANGEN

Iuravit Dominus, et non poenitebit eum:
'Tu es sacerdos in aeternum,
secundum ordinem Melchisedech.'

Dominus a dextris tuis confregit
in die irae suae reges.

Iudicabit in nationibus,
implebit ruinas¹.
Conquassabit capita in terra multorum.

De torrente in via bibet:
propterea exaltabit caput.

Gloria Patri et Filio et Spiritui Sancto,
sicut erat in principio,
et nunc et semper,
et in saecula saeculorum. Amen.

5. Ave verum corpus

Deze niet-bijbelse, want veel latere tekst is overbekend door de wonderschone muziek (motet K.V. 618) die Mozart erbij geschreven heeft voor vierstemmig koor, strijkers en orgel. Het is een lofzang op dat wat in de R.K. Kerk het heilig sacrament wordt genoemd: het lichaam en het bloed van Jezus in de gedaante van brood en wijn.

Ave verum corpus,
natum de Maria virgine,

O Jesu pie!
O Jesu, fili Mariae.

*De Heer heeft gezworen en het zal hem niet spijten:
'U bent priester in eeuwigheid,
volgens de verordening'*

*De Heer die aan Uw
zal op de dag van zijn*

*Hij zal rechtspreken
en (de) ruïnes¹ vernietigen
zal hij op het land van*

*Hij zal langs de weg der rechtvaardigen
daarom zal Hij zijn hoofd heffen.*

*Ere aan de Vader en de Zoon en de Heilige Geest,
zoals het was in het begin,
en nu en altijd
en in alle eeuwigheid. Amen.*

*Gegroet, waarachtig lichaam,
geboren uit de maagd Maria,
dat werkelijk heeft geleden
en voor de mens is geofferd aan het kruis.*

*Uit wiens doorboorde zijde
water en bloed vloeide.*

*Wees voor ons
een voorproever van de dood.*

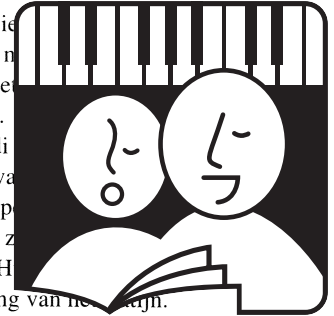
*O zoete Jezus!
O vrome Jezus!
O Jezus, zoon van Maria!*

V. DRIE MARIAHYMNEN/ANTIFONEN

1. Magnificat

'Magnificat' is het eerste woord van de lofzang die Maria aanhield. Het is een tekst die Maria zelf hoorde dat het kind dat zij verwachtte de verlosser van de mensheid zou zijn. Het is te lezen in het Nieuwe Testament, bij Lucas 1, verzen 46-55. Het is een tekst die in vele bijbelpassages waarin woorden van Maria zelf opgetekend zijn. De polyfonisten Guillaume Dufay, Josquin des Prez, Orlando di Lasso en Claudio Monteverdi hebben de wonderschone tekst al gezet. Het werk van Johann Sebastian Bach (BWV 243) mag wel het bekendst zijn, maar ook Mozarts 'Vespers for Solo Voice and Chamber Choir' (K.V. 339), waaruit sopranen zo graag het 'Laudate Dominum' zingen. Het werd eveneens getoonzet door o.a. Buxtehude, Vivaldi en Haydn. Het is een tekst die in vele koorwerken gebruikt is (Buxtehude, Vivaldi en Haydn koor). Duitse componisten gebruikten vaak de Lutherse vertaling van het Magnificat.

Magnificat anima mea Dominum
et exsultavit spiritus meus
in Deo, salutari meo.

*Mijn ziel prijst hoog de Heer,
en mijn geest heeft zich verheugd
in God, mijn redder.*

Quia respexit humilitatem
ancillae suae: ecce enim
ex hoc beatam me dicent
omnes generationes.

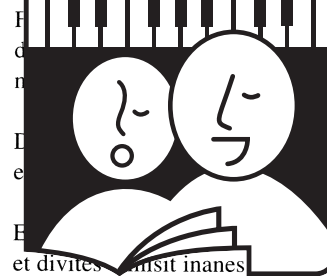
*Omdat hij de nederigheid
van zijn dienstmaagd gezien heeft:
want zie, van nu af aan zullen alle generaties
mij zalig prijzen.*

Quia fecit mihi magna
qui potens est
et sanctum nomen eius.

*Omdat hij aan mij grote (dingen) verricht heeft,
(hij) die machtig is,
en heilig is zijn naam.*

Et misericordia eius
a progenie in progenies
timentibus eum.

*En zijn barmhartigheid
gaat van geslacht tot geslacht
voor hen die hem vrezen.*

Suscepit Israel, puerum suum
recordatus misericordiae suae.

*Hij heeft macht uitgeoefend met zijn arm,
en hen uiteengeslagen
die trots zijn in het denken van hun hart.*

*Machtigen heeft hij van de troon gestoten
en bescheiden mensen verheven.*

*Behoeftigen heeft hij overladen met gunsten
en de rijken met lege handen weggestuurd.*

*Gesteund heeft hij Israel, zijn knecht,
(en) zijn barmhartigheid kenbaar gemaakt.*

¹ In de Hebreeuwse tekst staat niet: 'ruïnes' maar 'lijken'.

Sicut locutus est ad patres nostros,
Abraham et semini eius.

Gloria Patri et Filio
et Spiritui Sancto.

Sicut erat in principio
et nunc et semper
et in saecula saeculorum.
Amen.

*Zoals hij aan onze voorvaderen gezegd heeft,
Abraham en zijn nageslacht.*

*Ere aan de Vader en
en de Heilige Geest.*

*Zoals het was in het begin
en nu, en altijd
en in alle eeuwigheid.
Amen.*

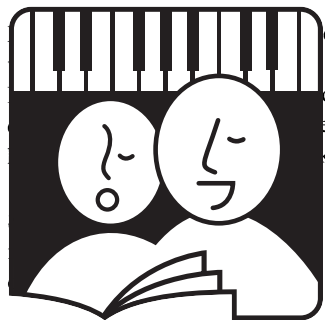

2. Stabat Mater

In de tekst van het 'Magnificat' lezen wij over de aankondiging van Jezus' geboorte, in het 'Stabat Mater' over zijn dood, het moment van en na zijn sterven. Beide feiten worden door zijn moeder letterlijk meegemaakt, doorleefd, of misschien moeten wij eerder zeggen: doorstaan.

Maria beleeft het sterven van haar zoon in het besef van zijn waardigheid en van de betekenis die zijn dood voor het christendom heeft. Zij ligt niet krijsend op de grond, zich de haren uit het hoofd rukkend, neen, zij blijft overeind, zich bewust van de rol die zij zelf gespeeld heeft als bemiddelaarster, als leven gevende, om door haar zoon de mensheid van zonde vrij te kopen. Stabat Mater: de moeder stond.

Met het 'Ave Maria' en het 'Magnificat' behoort het 'Stabat Mater' tot de bekendste uit een heel groot corpus Mariahymnen, waartoe ook de Spaanse Cantigas de Santa Maria, daterend uit de 13e eeuw, gecomponeerd door Alfonso de Wijze, behoren. Deze Stabat Matertekst is pas eind 13e eeuw te vinden, en komt begin 1400 als sequentia in het Missale Romanum voor.

Cuius animam gementem,
contristatam et dolentem
pertransivit gladius.

es Prez een 'Stabat Mater', in 1594 ontstaat de achtstemmige
de composities van Pergolesi, Vivaldi, Rossini, Haydn, Dvorak
en. Van de 20e eeuwse componisten die de tekst getoonzet
ky en Penderecki.

*(Met een hart) vol pijn stond
de Moeder wenend naast het kruis,
toen (daar) haar Zoon aan hing.*

*Wier verdrietig hart,
vol droefenis en pijn,
met een zwaard doorboord werd.*

O, quam trista et afflicta
fuit illa, benedicta,
Mater unigeniti,
quae moerebat et dolebat.
Pia Mater, dum videbat,
nati poenas inclyti.
Quis est homo qui non fleret
Matrem Christi si videret
in tanto supplicio?

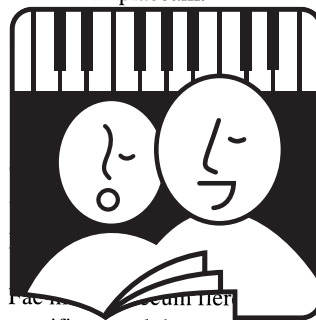
Quis non posset contristari,
piam matrem contemplari,
dolentem cum filio?

Pro peccatis suae gentis
Jesum vidit in tormentis,
et flagellis subditum.

Vidit suum dulcem natum,
morientem desolatum,
dum emisit spiritum.

Eia Mater, fons amoris
me sentire vim doloris,
fac, ut tecum lugeam.

Fac, ut ardeat cor meum
in amando Christum Deum,
ut sibi complaceam.

fac n... eum her
crucifixo condolere
donec ego vixero.

*O, hoe droevig en verslagen
was zij, de gezegende,
de moeder van de en
zij die klaagde en le
De liefhebbende mo
toen zij de straffen v
Wie is de mens die m
wanneer hij Christus
in zo'n grote kwelling*

*Wie zou niet met ha
de vrome moeder zien
lijdend met haar zoon?*

*Voor de zonden van haar volk
ziet zij Jezus gemarteld,
en als slachtoffer van geseling.*

*Zij zag haar lieve zoon
sterven, zonder troost,
terwijl Hij de geest gaf.*

*O, moeder, bron van liefde,
laat mij de macht van de pijn voelen,
maak dat ik mèt U lijd.*

*Maak dat mijn hart brandt
in liefde voor Christus
(mijn) God, opdat ik hem welgevallig moge zijn.*

*Heilige moeder, laat dit gebeuren,
dat U de wonden van de gekruisigde
sterk in mijn hart drukt.*

*Voor Uw gewond kind,
dat zich verwaardigt, voor mij te lijden,
deel (Uw) smarten met mij!*

*Laat mij werkelijk met U wenen,
lijden met de gekruisigde,
zolang ik leven zal.*

Iuxta crucem tecum stare,
te libenter sociare**
in planctu desidero.

Virgo virginum praeclara,
mihi iam non sis amara,
fac me tecum plangere.

Fac, ut portem Christi mortem,
passionis fac consortem, et plagas
recolere.

Fac me plagis vulnerari,
cruce hac inebriari,
ob amorem filii.***

Inflammatum et accensum,****
per te, virgo, sum defensum
in die iudicii.

[Christe, cum sit hinc exire, da per
matrem me venire,
ad palmam victoriae].

Quando corpus morietur
fac, ut animae donetur
paradisi gloria!

*Naast het kruis te staan met U,
mij vrij bij U te voegen
in Uw smart, dat wens ik*

*Maagd, stralendste aller vrouwen,
wees niet langer bitter
laat mij met U klagen*

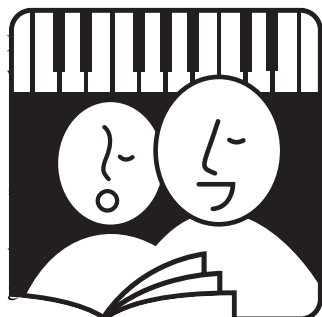
*Maak dat ik Christus
het noodlot van zijn lijden
en zijn wonden op mijn*

*Maak dat ik door zijn wonden verwond worde,
bij dit kruis dronken moge zijn,
uit liefde voor Uw zoon.*

*Ontvlamd en ontbrand,
Maagd, zou ik door U beschermd zijn
op de dag van het oordeel.*

*[Christus, wanneer het tijd is van hier weg te
gaan, geef dan dat ik door uw moeder mag komen
tot de palm van de overwinning].*

*Maak, dat wanneer mijn lichaam zal sterven,
aan mijn ziel de heerlijkheid van het paradijs
gegeven zal worden!*

en uit de composities van Pergolesi en Rossini. De originele
um luiden echter:

- = laat mij vroom met u wenen
- = en mij bij u voegen
- = en door het bloed van Uw zoon.
- = dat ik door vlammen aangestoken niet verbrande,

um sit hinc exire' door Pergolesi en Rossini niet op muziek

3. Salve Regina.

Binnen de rijke Maria-traditie van de R.K. Kerk – haar maagde-
ontvangenis en ten-hemel-opneming zijn een controversepunt tuss
protestantse kerken – is het 'Salve Regina' een van de bekende
eeuw. Het werd en wordt nog steeds tijdens Mariaprocessies ge
hymnen en antifonen kwamen de meerstemmige zettingen voor
Gregoriaanse melodie. Vanaf de Renaissance, die wat de muzie
van 15e en eerste helft van de 16e eeuw, zijn er in Italië, Nederl
polyfone Salve Regina's gecomponeerd: Josquin des Prez, Jaco
Ockeghem componeerden er elk minstens twee. Maar ook roma
tekst inspireren; we vinden b.v. een koorzetting van Mascagni en een versie voor sopra
strijkers van Mendelssohn.

De inhoud van het lied is een smeekbede tot de moeder Gods.

Salve Regina, mater misericordiae,
Vita, dulcedo et
spes nostra, salve!
Ad te clamamus, exsules, filii Evae.
Ad te suspiramus,
gementes et flentes,
in hac lacrimarum valle.

Eia ergo, advocata nostra,
illos tuos misericordes oculos
ad nos converte.

Et Jesum, benedictum fructum
ventris tui, nobis

*Wees gegroet Koningin, moeder van barmhartigheid,
Ons leven, onze zoetheid en
onze hoop, wees gegroet!
Tot U roepen wij, ballingen, kinderen van Eva,
Tot U smeken wij
zuchtend en wenend
in dit tranendal.*

*Daarom dan, onze voorspreekster,
richt op ons Uw barmhartige ogen.*

*En toon ons na deze ballingschap Jezus,
de gezegende vrucht
van Uw schoot.*

*O goedertieren, o vrome,
o zoete maagd Maria.*

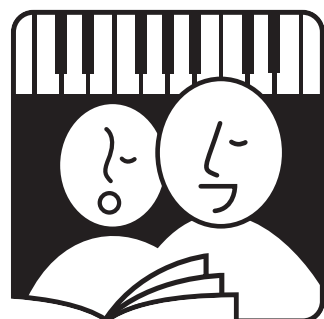

De Nederlandse uitspraak van het Latijn.

De R.K. Kerk in Nederland conformeert zich aan de uitspraak van de kerk in andere landen. Hier volgen de regels voor de klinkers en medeklinkers. Nadrukkelijk zij hier vermeld dat het Latijn in andere landen zoals Duitsland anders uitgesproken wordt!

De vocalen (klinkers):

- a altijd helder als in 'slaap'. Nooit gedekt als in 'zalm', al zal de a voor een consonantcombinatie 'salve', 'parce' iets gedekter klinken dan 'pater', 'amen'.
- e altijd open als in 'per'. Nooit gesloten als in 'eeuwig', al zal de e voor een consonantcombinatie: 'est', 'rex' iets opener klinken dan voor één consonant: 'proferetur', 'sedébit'. Valt er geen nadruk op de e in het begin (sedébit) of aan het einde van een woord (mortale), dan klinkt hij als een korte i. De niet benadrukte e mag vooral niet kleurloos klinken als in het Nederlandse 'dansen', ge- danst'.
- i: altijd lang en helder als in 'liefde', nooit kort als in 'dit'. Zelfs de i in 'Alleluia' klinkt als ie. In een woord als 'voluntatis' is de lengte van 'tis' korter, maar niet zo kort als in het Nederlandse 'dit'.
- o tussen lang en kort in, afhankelijk van de medeklinker of medeklinkercombinatie die op de o volgt. In 'voluntatis' klinkt de o iets langer dan de open klank in 'mors'. Men kan echter nauwelijks over gedekt of ongedekt of helder spreken.
- u altijd als in het Nederlandse 'zoen'.

vocalen nooit samengetrokken: in 'laus' blijft de a iets langer in 'urna' vormen de lippen de korte u. Zo ook in 'Te Deum' = 'Te Deum' ook de i en de e: 'veni-et'.

eu van 'neus'. Zing dus niet 'tsjeelo' voor 'coelo'.

één klank tussen ee en è in: 'saecula'.

De consonanten (medeklinkers):

- 'Voor o, u, a klinkt c als k' is een mooi ezelsbruggetje: 'cordis', 'cuius', 'carne'.
- c: in combinatie met een h klinkt de c hard: 'chorus'. twee maal c klinkt ook hard: 'peccator'. na een n klinkt de c zacht en klinkt als tsj: 'princeps'. Men kan ook zeggen: als in 'Churchill.' hetzelfde in combinatie met een x: 'excelsis' klinkt: als 'ets' met een s klinkt hij als sj: 'ascendit'
- g: voor o, u, a en voor andere medeklinkers klinkt de g als in het Franse woord 'garnie': 'ergo'. voor i, y, e klinkt hij als dzj: 'angelus', 'dzjeneratio'. gevolgd door een n a's nj: 'agnus'.
- h wordt zacht uitgesproken of (alleen in Nederland) als een zachte k: 'mihi'. Ik zou dat vermijden.
- l ná een vocaal: maak de tong vóór in de mond enigszins breed om een on-Nederlandse l uit te spreken: 'salve'. vóór een vocaal hoeft er niets bijzonders te klinken: 'latronem'.
- ph klinkt als f: 'Joseph'.
- q is altijd vergezeld van een u en klinkt dan als 'koe': 'quando'.
- er zacht als een z: 'Jesus'. en vocaal: scherp en droog.
- og een klinker volgt: 'generatio'. n s: 'vidisti'.
- esproken': 'Ave', 'vidit'.
- z als in het Nederlands. Vooral geen stemloze s! 'Lazarus'.

